

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2Art coli și coresp-
pondențe pentru pu-
blicare se trimit re-
dacțiunei.Concurs, inserțiuni
precum și taxele de
abonament se trimit
administrațiunei ti-
pografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Nr. 1938/1910.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de protopresbiter în tractul **Lipova** se publică concurs cu termen de **45 zile**, computate dela prima zi, ce urmează după publicare în organul oficial »Biserica și Școala« cu emolumentele:

I. Dela parohia centrală Lipova:

a) sesiunea aparținătoare parohiei protopresbiterale:

b) birul parohial;

c) stolele legale;

d) întregirea dela stat conform legilor în vigoare.

II. Din protopresbiterat.:

a) Retribuțiunea dela dieceză pentru inspecțiunea școlară și ședulele dela cununii în suma ce o va stabili sinodul eparhial;

b) birul protopopesc dela preoții din tract;

c) diurne pentru vizitarea canonică și revizuirea socoților conform concluzelor sinodale;

d) speșele cancelariei protopopești conform concluzului sinodului eparhial Nr. 91 din 1878;

Toate dările și sarcinile publice după sesiunea parohială le va suportă protopresbiterul alegând.

Aspiranții la acest post se avizează, ca în termenul indicat să subștearnă subscrisului Consistor recursele lor instruite cu documentele de calificare, prescrise în §-ul 53 din Statutul Organic și prin concluzul congresual Nr. 111 din 1888 și anume: să dovedească, că au calificarea recerută a reflectanților la parohiile de clasa primă, să producă testimoniu de maturitate și să dovedească cu atestat, că au împlinit cel puțin cinci ani în serviciul bisericesc sau școlar cu succes deplin mulțumitor și că prin zelul, capacitatea și diligența lor s'au distins pe terenul bisericesc-școlar.

Arad, din ședința plenară a Consistorului gr.-or. român, ținută la 22 aprilie (5 maiu) 1910.

Consistorul gr.-or. român
din Arad.

Dogma trinității,

studiu metafizic

de Vichentie Simiganoschi.

Dovadă eclatantă, că D-zeu n'a restrâns educația sa providențială la poporul jidovesc, care în ciuda acestei poziții după mărturia antropologilor, etnografilor și a istoriografilor a fost și este cel mai nătâng și cel mai rău popor din lume, ne oferă teologia Brahmanilor Egiptenilor, Cușiilor, cosmologiile desfășurate, soteriologia lui Confuțius, Laotse, alui Budha, cari pentru timpul lor sunt de altcum destul de limpezi, precum și faptul istoric, că toate popoarele și-au clădit religiile lor pe venerația zeilor și pe viața morală, înpodobită cu virtuți sociale¹⁾.

Dară vina, că nu toate popoarele au sporit deoptrivă către cunoștința adevărului, ci, pe când unele s'au avântat până aproape de culmea luminei, altele dinpotrivă au rămas în adâncul întunecului, o poartă numai referințele de trai²⁾, cunoscute în dezvoltarea culturală a popoarelor ca factor principal și eficient.

Dându-ne conduși de teoria progenetică a adami-tizmului, numai cu aceasta cheie putem descuiă *incu-ietorile* problemului, de ce Otentoții³⁾ sunt în dezvoltarea intelectuală, atât de înapoiți încât etnografii se cred în drept, a-i privi de o specie, care face pasagiul între patrupede și om, pe când *Negrii*, de asemenea locuitori africani, dară trăitori sub altă zonă de referință, au ajuns la cunoștința, să creadă într'un zău suprem și bun, care a creat lumea și pe om. Destulă dovadă că toate popoarele iau parte la conducerea culturală, hărăzită de D-zeu omenimei întregi.

Nici o știință profundă nu se poate împacă cu atari prerogative pretinse, în puterea căror un popor ar fi silit la cultură, pe când altelea în mod vitreg ar fi neglijate sau chiar reținute, precum suntem siliți a concluda din cărțile istorice ale testamentului vechiu.

Cine nu admite pentru afinitatea ideilor altă explicație decât continuitatea sau împrumutul, acela indirect aderează credinței labile, că nu toate popoarele ar fi capabile de aceleași cunoștințe, ci numai cele creditoare și exceleitate prin anumite privilegii → o

¹⁾ conf. Plutarch biogr. comp. III, pg. 162.

²⁾ ibidem III, pg. 161.

³⁾ A. Debay „Histoiar naturele del'homme et dela femme“ pag. 48.

teorie, care se surpă prin propriile sale contradicții.

Biologia ne dovedește, că omul în etatea sa pupilară nu se poate singur mișcă, până ce prin desvoltarea sa fizică nu a eșit din fașile debilității. De asemenea nu poate fi nutrit cu alte alimente, cât timp organele degestiunii nu pot mistui decât laptele mamei. Parabola acestui fenomen biologic o aflăm și în istoria culturală a poporului jidovesc. Ne fiind în stare intelectuală, să-și facă o idee despre Dumnezeu adevărat, el totdeauna a pătimit de recidivitatea idololatră. De abia mult mai târziu a putut cunoaște rostul cultului adevărat.

Individualizarea educației fiind un postulat impus de legea naturală, imprumutul ideilor nu se poate admite, între subiecte intelectual cu total necvivalente.

Cine nu este capabil să aprecieze valoarea unui obiect, nici când nu va simți trebuința lui. — Ignoti nulla cupido. — Cum poate deci să-l imprumute, când nu-l cunoaște? Sofiștii dacă ar fi fost în stare să pătrundă adevărul filozofiei lui Socrate, de bună samă ei nu l'ar fi urât atât de înverșunat, și farizeii dacă, ar fi putut cunoaște sublimitatea evangeliului lui Isus Hristos, ei nu l'ar fi acuzat de blasfemie. Care altă explicație se poate da persecuției suferită de Copernic și Galilei din partea obscurismului bisericeii din Roma.

Formaliștii și birocrații de azi joară pe adevărul sistemului lor, pentru că nu's în stare intelectuală să cunoască goliciunea lui și prevalența esențialismului.

Prin faptul că un popor numai atunci poate adopta ideile esențiale ale altui popor, când le poate pricepe, rezultă că el și-le poate singur alcătui.

Religia fiind o necesitate metafizică și un postulat sufletesc al întregii omenimi intelectual disolvate, cum e hrana un postulat necondiționat necesar al fizicului de aceea sub conducerea providențială fiecare popor după ale sale dispoziții individuale poate să-și adune în decursul evoluției sale intelectuale și religios-morale un deposit de adevăruri, cari în conturile esențiale nu numai că pot consună cu miezul unor popoare dară ele trebuie să consune, pentru că adevărul este numai unul.

Privind diversele popoare și dogmele lor teologice în prisma multiplicativă a filozofiei metafizice, care renunțând la formă se ocupă numai de esență și de principiile fundamentale, idea despre o unică cauză supremă nu rămâne ascunsă ci mai vârtos ea se ridică în relief ca o semnătură marcantă, care ne dovedește capacitatea unei educații providențiale. Mulțimea zeilor, din pricina căror, pentru privirea celor neinițiați în filozofia religiei unul și adevăratul D-zeu se indosește, nu sunt decât personificările puterii sale, acomodate priceperii naive a maselor inculte, cari, stând sub pănginirele sensualiste, nu pot pricepe ceea ce nu văd cu ochii. Istoria și literatura religiilor diverselor popoare ne arată reformatori și profeți sau învățători, cari spre a-și acredita doctrina lor, o reduc la revelații directe.

Romulus reduce instituțiile sale la zeul *Cons* care iar fi revelat voința printr'un altar subteran. *Numa Pompilius*, legislatorul și regele Romei, un bărbat foarte religios, se zice, că nu interpretă nimic fără de sfatul zeilor. Toate legile sale el le reduce la instrucția primită dela zina *Egeira*. *Licurg* se consultă cu zăul *Apolo* prin oraculul din *Delfi*. *Solon* înainte de ce a lucrat reforma legislativă s'a consultat cu *Epimenides* din *Creta*, un învățat cu multă trecere la zei. Despre *Zoroastru*, reformatorul persismului originar dintr'o familie regală a *Bactrilor*, tradiția relatează că încă înainte de naștere a fost designat, să fie mare reformator. În junețea sa a avut a-se luptă cu demonii, pe cari i-a biruit. La etate de 30 ani într'vedere marele geniu *Boho-Menu* la dus la *Dzeu Ormuzd*, care l'a învățat toată reforma. După ce i-a dat *avesta* gata scrisă, la trimis pe pământ. Deasemenea se tradează, că lui *Manu* sau *Manes* zăul *Brahma* i-a dat cartea legii.

Fenomenul acestei credințe universale ne impune întrebarea, care este rostul rațional al revelației directe sau supranaturale, reclamate pentru sine de toți reformatorii și profeții.

Darul dzeesc al priceperii reacționează la impresiile, cari ne vin din afară și cunoștințele noastre sunt rezultatul gândirii despre impresiile primite din întreaga natură. Dară pentru că omenimea în continua luptă pentru existența zilnică este prea abătută dela furtivele gândiri metafizice, care progesează foarte încet, și omenirea lăntuită de grijile existenței ar ajunge prea târziu la cunoștința cea adevărată, de aceea *Dzeu* în providența sa a dispus, ca din când în când să se scieze și să se ivească bărbați cari intelectual întrecând nivelul maselor mari cel puțin cu un cap de om să se deslipească de răvnele comune, se gândească mai vârtos la idealele sublime și la probleme mari de valoare culturală și universală. Iperaccentul lor intelectual-moral, prin care se deslipească de stăruințele ordinare și se deosebescă de omul de rând, face iluminarea lor providențială, cu ajutorul căreia ei lipindu-se cu toată puterea lor intelectuală de problemele flagrante, văd adevărul nu împăinginit de grijile ordinare nici întunecat de preocupățiile plăcerilor, ci aieve, ca cum ar stă cu *Dzeu* față în față.

Atari profeți avem nu numai în religie și morală ci și pe terenul tuturor științelor, cunoscuți ca *luciferi* cari au descoperit taine necunoscute.

Atributul „supranatural,” aplicat la isprăvile lor, involvează în sine o noțiune relativă, pentru că tot ce e gândirea ordinară poate mijloci, față de gândirea lor aripată, ce se avântă la înălțimile ameteitoare, este de o valoare cu totul disparentă, și mijlocirile lor față de cele ale oamenilor de rând sunt lucruri minunate, cari întrecând puterea comună se pare, că sunt mai presus de firea omenească, de aceea să numesc supranaturale. Dară dacă apăsăm potențialitatea supranaturală până la aceea treaptă unde înceată priceperea ordinară atunci noțiunea „natural” se restrânge numai la cele

zice, și tot ce omul de rând nu pricepe, trebuie să fie ceva de supranatural, pecând *supranatural* poate fi numai aceea, pentru că gândirea aripată a geniilor nu poate da o explicație cauzală.

Bărbații providențiali conștienți de puterea lor intelectual-morală și de vocațiunea lor internă pentru lucruri ideale, recunosc necesitatea reformelor precum și incapacitatea maselor inculte pentru priceperea lor, de aceea spre a-le ajuta în ceea ce ele singure nu-și pot ajuta și a-le face să primiască precepte salvatoare pre cari încă deocamdată nu le pot aprea, și de aceea strămoșii ei recurg la expedientul sugestiei, și ei nu le dau din mintea lor omenească ci le comunică cele împărtășite de Dzeu în mod direct și verbal. Revelația directă astfel explicată se apropie de priceperea celor mai raționalisanți gânditori și corespunde realității.

Ea împacă planul providenței dzești cu decursul legii naturale, cari lucră mână în mână la conducerea educativă a omenirii menită prin sine la țeluri mari, și când explicată ca împărtășire verbală fără a recurge la motivul, din care a fost protestată — poate multe — nu numai masele naive, cari nu pricep rostul adânc al conducerii providențiale. Dară dacă, răzimați pe incapacitatea abstractivă a omului și pe providențiala conducere dzească, respingem atât împărtășirea verbală a revelației cât și împrumutul ideilor, se naște întrebarea, cum este cu putință, că omenirea din două veșuri și timpuri să ajungă la aceleși rezultate esențiale?

Unitatea principiului de existență și de viață intelectual-morală la întreaga omenime, unitatea ordinii naturale și intelectual-morale în întreg macro și micro-cosmosul și unitatea formelor noetice, în cari gândirile noastre se sleiesc, postulează unitatea gândirii la toate popoarele lumii, create de unul creator. Precum existența noastră o datorim cauzalității, așa și toate cunoștințele noastre le sleim în forma ei. De aceea când a explică fenomenele din timp și spațiu, noi căutăm cauza lor eficientă. Din aceeași lege permanentă se explică la diversele religii consonanța esențială a vederilor despre cauza, ființa și scopul lumii și al omului, despre cauza și ființa răului despre ființa și mijloacele mântuirii — probleme, cari în explicația lor singulară și mutuală fac țesetura deasă a doctrinilor religioase la toate popoarele lumii. Resumați esențial al relevărilor aduse ne duce la concluzia următoare:

Dzeu, este atot perfect. Perfecțiunea sa noi o cunoaștem din capacitatea lumii și a omului pentru țelul final al percepțiunii. Aceasta capacitate a omului se fundamentează pe facultatea priceperii, ce este bine și rău este rău pentru ambele sale vieți. Aceasta pricepere îl poate pre om nobilă numai atunci, când ea este produsul gândirii sale, când înțelege de ce o faptă este bună și alta este rea. Toate legile pozitive, și a căror motive ne rămân necunoscute, nu ne pot servi decât pentru bine, nici opri dela rău, deaceia zice ap. Pavel ep. către Romani, că mântuirea nu se face prin

lege, ci numai prin grație, sub care el înțelege priceperea, ce este adevărat bun și rău. Legea naturală fiind pentru om inscripția ieroglică, de pe care cu capacitatea abstracțiunii poate descifra voința dzească, iluminarea providențială a unor genii este organul revelației directe.

Acești genii vorbesc către mulțimea oarbă, cetind din cartea naturei celei neconștuite și acelei conștuite, descoperind omenirii ceea ce ea n'ar putea singură cunoaște decât după multe mii de ani. Noi nu putem contesta, că Dzeu s'a revelat acestor genii, dară nici nu putem susține o comunicare verbală, ci revelația li s'a făcut prin un fel de iperaccentuare a vieții lor sufletești, care îi pune în stare să cunoască voia lui Dzeu. Acest feliu de explicație dă profetilor un preț mai superior și religiei o garanță de origine dzească, pecând descoperirea prin vedenii și împărtășiri verbale lesne dă pricină la teoria împrumutului de idei, pre care nu-l putem admite, cât timp ținem la credința firmă în providența dzească.

Sectarii.

Natura precum știm vecinic este supusă unui proces fizic numit evoluțiune. Precum în lumea materială, nu este clipă în care procesul acesta să nu-și urmeze calea sa, așa întocmai și în lumea convingerilor religioase și a credinții popoarelor se observă în toate veacurile o oscilațiune la mărturisirea credinței, o abatere mai mare ori mai mică, conform împrejurărilor. Abateri dela legea izrailiteană au fost b. o. farizeii, saducheii și eseii pe cari li aflăm pe vremea Mânt. Christos încălcând viața socială în Palestina.

Poporul cel puternic și unitar de odinioară, care a înfruntat vijeliile veacurilor, Isus Christos l'a aflat frânt în trei bucăți, cari luptau cu mijloace ertate și nu prea.

Istoria sfântă ne spune că stăpânirea împărăției lui Israil îndată-ce a ajuns în mâinile lui Irod — cel de neam străin, a încetat de a mai fi. Și oare care a fost cauza, că poporul vrăjit odinioară de toiagul lui Moise, a scăpat puterea din mână? Răspunsul este ușor, motivul a fost: *sectele ce-tele și demoralizarea* în care se confundau, despre a căroră deșertăciuni vorbește pe larg ev. Mateiu și ceilalți soți ai săi. În cap 7. V. 12 zice Mateiu „ferițivă de *profeți mincinoși*, cari vin la voi în vesminte de oi, dar în lăuntru sunt lupi răpitori“.

În trupul bisericii noastre românești, până spre finea veacului trecut, nu sau ivit baccilii distrugători ai sectarismului, ci tot poporul eră credincios legii strămoșești în care s'a închinat Ștefan cel mare și căreia i-a ridicat biserici frumoase. De vr'o 30, ori mai hotărît de 20 ani însă, încolțind sămânța nazarenismului la alte confesiuni conlocuitoare, (mai ales calvină) și venind și poporul nostru în contact cu agenții perverși ai acestei rățâcirii, credința deșertă s'a vărât ici-colo și între credincioșii noștri în forma hulirii sf. taine, preotului și bisericii.

În cadrul acestui articol, n'am scopul a arăta (până la altă ocaziune) modul dezvoltării și lățirii sectei, ci am gândul a prezenta primejdia numai din punct de vedere național-pastoral, a arăta cum turbură acest polip liniștea patriarhală dela sate, făcându-și ravagiile supărătoare.

Urzitoriului nazarenismului: Samuil *Frölich*, nici prin minte nu i-a trecut, ca aberațiile sale religioase să prindă rădăcini și la noi la români; el adecă la 1828 a fost instituit preot în Vagenhausen (canton Murgan) unde a început a împrăști sămânța veninoasă a rătăcirii sale, și așa se vede răul are aripi, nu-l poți suprima dacă se ivește.

Când vedem curățenia vieții și a credinții bătrânilor rămași din generațiunile trecute, ne cuprinde un sentiment duios. Oamenii peste cari a crescut azi pajiște se rugau cu inimă de aur în bisericuțe slăbuțe de bărne, iar cei de azi — o seamă — fug de biserică pompoasă, aurită, căci în inima lor a incolțit necredința...

Acest simptom al sectarilor, numiți și rătăciți. autoritățile noastre bisericești i'a privit numai din depărtare, poate din cauza, că nu l'au aflat primejdios, Remedeile ce le-au luat pentru depărtarea cangrenei sau mărginit la culegerea datelor: câți sectarii sunt și sub care preot sau ivit și încolo poate un circular de mântuială. Preoții la sate, văzând că forurile mai înalte nu iau afacerile în mână și nu caută să vină într'ajutor preotului ce să năcăjește, păstorul își ascuțește sabia odată și de douăori, o învârte aceea în lupta esegetică cu dușmanii legii noastre și văzând cerbicia cu care aceia nu să lasă învinși, preotul pune jos sabia zicând, — mi-am făcut datorința!

Fiind vorba despre culegerea datelor statistice, să vedem ce mărturisește protocolul ultim al sinodului eparhial. Cel din 1909 la pag. 95 constată că în dieceza Aradului au trecut dela ortodoxie: 528 (?), iar la pag. 120 se vede, că în dieceza Orăzii sunt 1025 sectari, cari la oaltă fac considerabila necredință mărturisită de 1553 suflete. Numărul acesta încă este destul de mare, dar este în detrimentul chestiunii a se ști cine servește datele. Sarcina precum știm este incredințată preoților, cari au curajul a afirma, că nici unul nu servește dat cu desăvârșire real ce privește starea faptică a rătăciților. — Cei mai mulți, nu prezintă numărul precis din motivul că li frică că acela va fi socotit din partea superiorităților bisericești cași termometrul activităților pastorale, alții omit iară prezintarea datelor fidele din motivul, că nu află rentabil a-se osteni cu adunarea datelor, neplătindu-i-se de loc munca conștiințioasă dezvoltată pe acest teren; mai sunt apoi și cazuri, când din diferite principii nu se pot culege datele minuțios.

Motivul lățirii respective ivirii acestei neghine printre credincioșii noștri, eu l-aș prezinta în următoarele: 1, timpul priincios 2, lipsa de tactică pastorală și de puritanism a preotului și 3, agitațiile agenților nazarineni, cari își creiază de comun prin acest meșug viclean mod de existență.

Dacă numărul lor ar fi disparent și s'ar ivi sporadic, primejdia nu ne-ar opri, dar deoarece atât în comitatul Aradului cât și în Bihor sunt sate (deși nu multe) unde rătăciții au rupt o bună parte din credincioșii noștri, ori i-a chiar înjumătățit, clădindu-și case pompoase în unele locuri, nu-i ertat să privim nepăsători la buruiana aceasta cum umple unele parohii ci să căutăm a o plivi cu mijloacele ce ne stau în putință. Datele ce le culegem pot servi spre completarea tabloului despre fluctuațiunea poporului, dar pentru împedecarea lățirea sectarilor nu ajută. Iminent se impune datorința a nu lăsa să se menție acest morb contagios între credincioșii noștri, și dacă sunt cazuri unde pe lângă nici un leac nu li-se poate frânge rătăcirea, a căuta ca din cei rămași să facem o cetățue puternică a credinții răsăritene.

Să mă ocup cu acești perversi religionari — mul-

țămăit Dlui — nu m'au îndemnat motive locale din parohia mea, căci la noi nu s'a scuturat pân'aci sămânța lor veninoasă, ci află de lipsă a nota că primejdia ce o fac sectarii nu-i atât de subțirică ca să nu fie vrednic a ne opri la facerea diagnozei morbului și a căuta leac pentru vindecarea lui. Rătăciții aceștia sunt ca hireanul care dacă află agru priincios se lătește în scurtă vreme; țin conveniri pietiste, unde cântă, hulesc biserică din sânul căreia au eșit și agită în continuu pentru a cuceri aderenți.

Credincioșii noștri, la început merg din curiozitate, dar mai apoi pășesc cași muștele adunate la fărura cu miere — se lipesc o bună seamă din cei adunați acolo. Și celce odată nu mai calcă pragul bisericii sale acela își nesocotește îndată și conștiința națională, își profanează sufletul într' atâta, încât nu-l genează a se alia cu sectarii de altă limbă (maghiari) ci buiesc în casa lor. cântă împreună și în spasmul lor nebunatic se sărută cași: „frați.“ Iată paguba națională, care adausă la cea culturală, că adecă îi deneagă filerii la ajutorarea bisericii și la susținerea școalei — ne trezim că pe lângă tendința de a banaliza și huli legea noastră ne subtrag o sumă oareși care prin ce se produce în parohie o stare supărătoare.

Toată credința lor în general putem zice, că se întemeiază pe o stare bolnavă patologică, dar cu toate aceste nu s'ar folosi vremea înzădar când am sta să scrutăm momentele psihologice, cari îi determină la ruperea legăturii cu legea lor de mai nainte.

Vorbind cu preoții, în parohiile cărora au răsărit bureții aceștia amețitori, ne spun că fiecare membru al societății sectarilor este un fanatic, un prozelit care orbis și fără simțaleargă din casă în casă așa în zi de lucru cași în zi de serbătoare și deschizând celce știe ceti carte îi îngaimă citate din biblie și comentează cu aer de profet în defavorul și cinstea bisericii. În satele unde încep a se incuiba, își câștigă un schiop-ticon mic, în care sunt așezate chipuri (deși ei nu le admit) și care apoi îl părăndă din mână în mână la toți așteptând ca fiecare să rămână adânc impresionat de cele văzute. Tinerimea și chiar cei mai în vârstă, se adună ca și la un mascariciu și se distrag între pietişii perversi, depărtându-se apoi cu vorbele: „nu-rea legea lor... Ei prin viclenia lor se furisează sub-suara unuia ori altuia păcătos care știindu-se greu de rele, promite a se întoarce și pleacă într'o zi la părău unde „frații“ cântă și-l primesc în ceata lor prin aruncare în apă.

Aceștia opresc dezvoltarea firească a poporului, își opresc copiii dela cercetarea oarelor de religione prin ce produc nedumeriri în ceilalți elevi și practică o mulțime de apucături prin ce se desgrop toate greșelile omenesti ale slujitorilor la altar și se aduc cași argumente contra sfințeniei religunii și multe altele fără sfârșit.

Căsătoriile incheiate numai cu contract civil în dieceza Aradului și a Orăzii în 1908 au fost 1031, din cari poate o bună parte s'au făcut din recheala față de biserică, promovată de agitațiile sectarilor. Materialul priincios pentru propaganda rătăciților poate fi apoi și înspăimântătorul număr al concubinilor de 12,447 care s'a constatat la sinodul eparhial din 1909 în dieceza întregă (pag. 95 și 118) a Aradului, cari concubini sunt patul cald al tuturor înclinărilor spre rău.

Fiind boala sectarilor distrugătoare, aș crede că nu-i consult să stăm cu mâinile în sân, ci să căutăm mijloace pentru sanarea răului, care se lățește așa între pădurenii săraci din jurul Beliului b. o. cași în jurul Salonteii unde este poporul bine situat.

Proveniența lor regretabila se pote atribui în mare

parte libertății profesionale create de Széll, ministrul prin anii 1895—8. Cași pe calea administrativă să-i oprim în agitațiile lor, ar fi cu cale ca autoritatea bisericească să caute remedii la ministrul de culte, rugându-l prin vr'un circular ori lege să le facă restrângeri. Și dacă pe calea aceasta nu i-am putea scoate dintre credincioșii noștri, să se caute anumite privilegii, când protopopii în conțelegere cu preoții se facă excursiuni la satele mai periclitate, unde prin conferințe bine întocmite să se restrângă nedumeririle și să se întărească credincioșii în lege lor. Pentru a demasca și a-le face imposibile cuceririle printre Românii de legea răsăriteană, ar fi foarte salutară o adunare cu scop istoric-esegetic, când arătându-se baza șubredă pe care se încearcă a tălcui locurile biblice, pe o bună vreme ar rămânea intactă masa credincioșilor. Tot aceste excursii ar face ca conferințierii să audă plânsurile poporului contra preotului ori înșirarea motivelor cari îndeamnă pe unii să-și lapede legea lor, prin ce ar putea veni și preotului ce se luptă cu „lupii răpitori“ într'ajutor.

În aceasta cale numai puțin ar trebui să fie spre ajutorul celor ce iau sarcina îndemnării la ținerea legii strămoșești și referenții dela Vener. Consistoare, cari bucuoși că au ajuns la aerul înviorător a satelor, ar putea cu mult folos cimenta legătura dintre parohieni, având pentru fiecare nedumerit o rază de lumină.... Cunoscând spiritul poporului dela sate — am nădejde — că fără risic bănesc ori sanitar, toate aceste s'ar putea face numai însuflețire să avem pentru cauzele de felul celor marcate mai sus. — Aici se simte — cu mult regret — lipsa conferințelor preoțești ori a reuniunilor preoțești, cari pe acest teren ar putea fi salvatorul binevoitor al parohiilor. În lipsa îndemnării reciproce a preoților, mulți își pierd voia de a face vr'un pas pentru contrabalansarea mahinațiunilor sectarilor, și văzându-se nesprijiniți în acțiunile lor se declară slabi să lupte contra primejdiei prin ce se dă curs liber urgiei perversilor religioși.

Am scos la iveală, acest morb care a zăpăcit creșterul unei bune părți din credincioșii răsăriteni (în toată dieceza vre-o 3000!) spre a face ca, dacă înt'adevăr este primejdia așa de serioasă cum o prezint eu, să caute autoritățile bisericești mai radical apărarea bisericeii decât cum s'a practicat pân'aici.

F. Oșorheiu la 24 martie 1910.

Petru Popa,
paroh.

Alcoolismul.

Într'un ospiciu de nebuni. Era pe toamnă; norii subțiri și triști umpleau tot cerul și totuși întuneric nu era, căci, soarele ascuns sub năframa cenușie de nori, își filtra încă razele slabe, peste natura'n agonie. Lintoiul galben în care se îmbrăcaseră copacii, reflectă în spațiu o licărire mată de pustie.

O căldură ușoară, se lăsă peste case și grădini. Din ierburi, din copacii triști, de peste tot, se revărsau cele din urmă unde de viață. Un zângănit subțire de fier răsună lung în aer și apoi un altul mai grav, impunător, și încă altul înăbușit, parcă scăpă dintr'o cavernă depărtată; toaca se sbătea prin clopotniți a sârbătoare, credincioșii treceau grăbiți, apucând cărarea către porțița bisericeii din marginea șoselei — pe când noi, cuprinși de melancolia înconjurului, așteptam din fundul trăsorei vechi să se sfârșească drumul.

Eram doi inși cu vizitiul trei.

Prietenul meu, farmacist la un ospiciu de nebuni, îmi făgăduise de mult, că mă va lua cu el odată, să vizităm ospiciul.

Azi, și îndeplinise făgăduința.

*

Trăsura se oprește în fața unor porți mari de fier — ce închid ca o cataramă ruginie, încingătoarea de ziduri înalte, peste cari clădirea ospiciului abia se vede, întrecându-le doar cu a treia parte din înălțimea etajului al II-lea.

În poartă ne întâmpină un bolnav, care târâe după el un halat cafeniu; pașii îi sunt rari și osteniți.

Din boneta dată pe spate, apare un cap pletos, murdar, cu o privire dusă par'că în alte zări.

În toate mișcărilor lui, se simte o oboseală, o relaxare a nervilor, o lene bolnavă a mușchilor; orice contractare fibrilară, pare că revărsa un flux de durere în tot corpul bolnavului, târât în neștire întru întâmpinarea noastră.

Subt braț, strânge mototolit un sul de hârtie îngălbenită.

Din privirea-i rătăcită, din orânduiala vestimentelor, pricepui că trebuie să fie un nebun și ezitai un moment să înaintez, cuprins de o frică instinctivă.

— Nu-ți fie teamă, îmi șopti prietenul meu, nu-ți face nimic. Ieri a avut un acces violent, azi e liniștit.

În furia lui, a spart o sticlă asvârlind'o în fața unui alt nenorocit nebun, i-a sfâșiat obrazul.

Dar cine-i acesta? întrebai eu pe șoptite. N'apucai să termin fraza și bolnavul ne tăie calea cu o privire hotărâtă, poruncitoare și adresându-se către prietenul meu, îl salută desfăcându-și sulul de hârtie mototolită.

— Hei domnule! știi că am isprăvit manuscrisul? și nu-l pot publica domnule, nu-l pot!

Aștia mă țin aici închis în subteranele astea, vezi aci în subteranele astea, ca să nu dau la lumină manuscrisul meu. Ia uite, vezi ce nenorocire a căzut pe capul meu? Uite, toți aștia sunt nebuni pe aici, și toți zic, că sunt și eu nebun. De indivie domnule vezi să nu... public eu manuscrisul meu.

— Bine, bine, lasă că am să vorbesc eu cu Ministrul să trimeată o anchetă, să-ți facă dreptate, îi răspunde prietenul meu cu blândețe.

Nebunul, apucă pe o alee laterală, mulțumit, târându-și ca un bolnav îndurerat, trupul aproape desgolit de sub sdrențele murdare ale halatului învechit.

O duhoare grea rămase în urma lui, ca o prevestire de cadavru apropiat. Nebunul se afundă pe o alee de castani îngălbeniți în suflarea tristă a toamnei, și răscolind troienele de frunze umede — frânturi de vieți de odinioară — risipește un miros de putregai.

— Asta-i un nebun care se crede literat — îmi spune prietenul. Își inchipue că e persecutat de dușmanii lui cari îl pismuiesc pentru talentul său neîntrecut.

Tată-său a fost alcoolic și el a moștenit aceeași patimă, care la adus în starea în care îl vezi.

— Dar cum îi lăsați așa liberi, nu vă e teamă?

— Nu, căci sunt supravegeați dela distanță; dar ni-se întâmplă și nouă destule accidente, căci n'avem un personal conștient de supraveghiere.

*

Înaintăm pe aleea principală, spre centrul ospiciului. În fața întăririi oficiale un bazin mare, constituit momentan distracția naivă a câtorva bolnavi.

Cu umerii sgribulți de umezeala atmosferii de toamnă, stau pe marginea bazinului și fredonând cu un aer distrat aruncă câte o pietricică, sau agită câte o

ramură desfrunzită, apa bazinului, peste care plutesc ca niște peceți de tristeță, frunze de sofră, îngălbenite.

— De subt halatele lor motolite, se ghicesc trupuri trudite: toți au aparența unor copii bolnavi, inconștienți de soartea lor fatală.

— Întrăm în dormitoare.

Într'un colț intunecos, un infirmier se luptă cu o tânără fată — o evreică de 18 ani. Bolnava e apucată de un acces de epilepsie. Că gura spumată, cu părul creș în dezordine, se smucește furioasă din brațele infirmierului, care se necăjește s'o încătuseze în cămașa de forță.

— Câteva secunde și brațele vânjoase ale infirmierului o birue.

Nebuna, se rostogolește, pe podele, geme, spumegă, se svârcolește fixându-ne dureros cu o privire cenușie-albastră de sânge a doi ochi mici, injectați de sânge.

— Mă opresc un moment, privindu-o plină de groază și de durere. Un cap atât de tânăr, victima crudei nebunii. Ce păcat:

— Zi mai bine, victima inconștienței unui tată alcoolic răspunde prietenul.

Tatăl ei au fost giuvaergiu și făcuse avere frumoasă. Era om desghefat și ager la minte, ca mai toți evreii. Avea însă un cusur mare, care i-a mâncat capul: era un bețiv de frunte.

Nevasta l-a lăsat cu trei copii tot din pricina patimei lui.

Doi din copii i-a îngropat de timpuriu: unul tâmpit; altul neurastenic, s'a impușcat. Copiii alcoolicii știi că sunt în genere stricați la minte și neurastenici. Nenorocita asta — cea mai mică dintre copii — e internată la noi de vr-o doi ani; e o nebună dintre cele mai furioasă cu dese accese de epilepsie.

Tatăl ei — de trei ori criminal — a murit mai anul trecut într'un acces de apoplexie, boală cu care sfârșesc de cele mai multe ori alcoolicii.

Dață vrei, haide să te duc în secția alcoolicilor, ca să vezi câte victime face vițitul beției, care nestăpănit la timp — fie din lipsă de cultură, fie dintr'o slăbiciune de voință a pătinașului — face din om o fiară egoistă, lipsită de orice sentiment moral. Aici la noi, cei mai mulți nebuni, cei mai mulți epileptici, sunt descendenții alcoolicilor.

— Treceam dormitoarele și pătrundem într'o sală cu ferestre zăvorite în gratii de fier.

Cum intri, te trăznește un miros grețos de murdărie înăbușită.

Pe jos, zac în neștire, cu trupuri crispate în accese de epilepsie, forme omenști. Gemete și scrâșniri de dinți se ridică dureros din corpurile incolăcite în halatele soioase.

Din vreme 'n vreme, câte un epileptic, lăsat de accesul sguđuitor, se încearcă să se ridice, sprijinindu-se în brațu-i incurcat în ruptura cămașii.

Dar corpul istovit de putere, cade grămadă, ca un mototol de carne inertă.

Și gemătu-i surd, se repetă trist ca un refren de acuzare

Nimeni nu-i întinde mână de ajutor, nimeni nu-i potolește setea, ce i-a ars buzele și gura.

Am ieșit de aci cu groaza 'n suflet și cu convingerea că nenorocii aceștia sunt negligați din cale afară.

Am mai vizitat și alte secții de nebuni. Printre ei am dat de unul care-mi cunoștea tot neamul fiind din acelaș oraș cu mine

Fusese mare negustor și în urma unui faliment inebunise.

Era calm și vorbea limpede și înțeles ca un om întreg la minte. M'am crucit când la auzul numelui meu — a început să-mi înșire toate neamurile pe cari le cunoștea mai bine ca mine.

De odată se opri — își ceru scuze și-mi spuse că are să-mi aducă ceva.

Se întoarse după câteva minute, cu o cutiuță de carton de mărimea unei cutii de chibrite.

— Uite imi zise intinzându-mi cutiuța — aseară am sosit din America, cu cel mai mare vapor al nostru. Am fost pentru niște comenzi de mărfuri; știi că sânt regele comercianților, și ți-am adus și d-tale o duzină de batiste. Iau serioasă cutiuța din mâna nebunului și o deschid ca să-i fac pe plac. Înăuntru erau câți-va nasturi vechi adunați de prin noroi.

Îi muțumii și vrusei se plec, dar el se luă după noi și ieșirăm prin fundul parcului, pe o câmpie unde pășteau câteva vite.

Pe acolo treceam la sala de autopsie, lângă care era biserica, unde se slujeau bieții morți ai ospiciului. Nebunul o luă razna pe câmpie și mă chema pe mine de zor.

Ca să scap de el, îi spusei că mi-e frică să nu mă împungă vitele.

Dar el răs, și mă târi de mână pe câmp

— Vai de mine! Se poate să-ți fie frică cu mine? Eu sunt Dumnezeu, ce nu știi? și te păzesc, haide vino!

*

La întoarcere trecui mai increzătoare printre nebuni; mă deprinsesem puțin cu ei și mi era mai mult milă decât teamă.

Deodată, o privire silbatică de fiară inspăimântată, mă îngheță.

Pe o laviță de lemn, sta ghemuită într'un colț de parc, o fată tânără; un cap enorm, cu un păr negru, vâlvoi; fața-i toată se rezuma în doi ochi mari, deschiși fioros, ca două prăpastii de întunec din care scânteia toată groaza unei vedenii oribile.

Cu brațele încruciate pe piept, să apăra mereu de coșmarul, ce i-se ivise în față și cu un răget de fiară atacată de vrăjmaș, se ferea îngrozită pe lavița strămtă....

— Când am eșit pe poarta ospiciului ultima stațiune a celor inficiați de alcool eram ca bolnavă de cele ce văzusem și auzisem.

Prăznicarele:

Bunavestirea, Floriile, In-

vierea Domnului, Sfântul

George, lucrate frumos,

conform prescrișelor bi-

sericeii noastre pe lemn

de teiu, se află de vân-

zare cu prețul de 9.—

Coroane pr. bucată, la

Librăria Diecezană

din Arad, Str. Deák-Ferenc Nrul 33—34

Cronică bibliografică.

— *A apărut*: broșura *Mizerie, Boală, Crimă și Degenerare sau Alcoolismul și Urmările Lui din punct de vedere Economic, igienic, moral și național. De Pr. D. Voniga*. Tipografia Nouă, Orăștie. 1910. Broșura se estinde pe 6 coale tipar 8° și are următorul cuprins: 1. Introducere. 2. Despre beuturi în general. 3. Istoricul beuturilor spirituoase. 4. Beția și consecințele ei, în general. 5. Efectele stricătioase ale beuturilor spirituoase, în special asupra organismului omenesc. 6. Alcoolismul sub raportul morbidității și al moralității. Tuberculoza (oftica) și morburile mentale. 7. Alcoolul și morala publică sau raportul dintre alcoolism și criminalitate. 8. Alcoolul și ereditatea, sau efectele alcoolismului asupra posterității. Copiii bețivilor. 9. În resumat: Alcoolismul — Mizerie, Boală, Crimă și degenerare. 10. Lupta în contra alcoolismului. Combaterea beției. 11. Cauzele alcoolismului. 12. Plan de învățământ antialcoolic. Prețul broșurei 1 cor. 60 fil. Se poate procura la autor în Gyirok și la toate librăriile. 2-6

Concurese.

Pe baza înaltului ordin al Ven. Consistor arădan Nr. 1709/910, să publică din nou concurs pentru îndeplinirea parohiei a II-a din **Nadăș**, protopresbiteratul Butenilor, cu termen de **30 zile** dela prima publicare „Biserica și Școala”.

Parohia fiind de clasa I-ă, dela recurenți se cere evaluarea prescrisă în alinia primă a §-lui 17 din Regulamentul pentru parohii, observând-să, că în lipsa recurenților evaluarea pentru parohii de clasa primă să vor admite și recurenți de clasa de două. Emolumentele: 1. Casa parohială cu 3 odăi, grădină și fântână în curte. 2. Una sesiune parohială parte la șes, parte la deal. 3. Birul preoțesc dela fiecare casă câte 15 litre grâu, ori cucuruz. 4. Stolele legale. 5. Întregirea legală dela stat. 6. Dările după sesiune și intravilan are a le suportă alesul. 7. Să obsearvă, că nou alesul e obligat a catehiza în școlile ort. române din loc fără alta remunerațiune dela parohie ori dieceză.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie să avizează ca petițiile ajustate regulamentar și adresate comitetului parohial din Nadăș să le înainteze P. On. oficiu prezbiteral în Buttyin (Buteni) având dâșii cu stricta observare a §-lui 20 din Reg. pentru parohii a se prezenta în vre-o duminică ori sârbătoare în s. biserică din Nadăș spre a-și arăta desteritatea în cant și oratorie.

Din ședința comitetului parohial ținută în Nadăș la 11/24 aprilie 1910.

George Popovici
preș. comit. paroh.

Pascu Popovici
notar. adhoc.

În conțelegere cu: *Iuliu Bodea* adm. pprezbiteral

—□—

3—3

Licitațiune minuendă.

În conformitate cu concluzul Ven. Consist. diecezan din Arad și pe baza planului și proiectelor de spese aprobate cu Nr. 936/1910, în scopul renovării

bisericeii din comuna **Kerek** (: protopresbiteratul Șiria :) prin aceasta se escrie concurs de licitațiune minuendă, cu prețul de exclamare: 7518 cor. 66 fil.

Licitațiunea se va ține în localitatea școlii în cl. superioare din loc duminică în (: 30 mai :) 12 iunie a. c. la oarele 2. d. a.

Licitanții au să depună la începerea licitațiunii 10% vadiu, din prețul de exclamare în bani gata, sau în hârtii de valoare acceptabile.

Planul, proiectul de spese și condițiunile de licitațiune să pot vedeă la oficiul parohial din Kerek (: Cherechiu :).

Comuna bisericescă își rezervă dreptul de a angaja pe acel întreprinzător dintră reflectanți, în care va aveă mai multă încredere, fără privire la rezultatul licitațiunii.

Licitanții n'au dreptul de a pretinde nici un fel de spese pentru participare la licitațiune.

Kerek (: Cherechiu :) din ședința comit. parohial ținută la la 9/22 mai 1910.

Nicolae Tălian,
preș. com. paroh.

Teodor Laza,
not. com. paroh.

—□—

2-3

În urma incuviințării Ven. Consistor de dtto 9/22 iulie 1909 Nr. 4737/909; să publică licitațiune minuendă, pentru renovarea bisericii gr. or. rom. din **Cil tractul-Buteni**.

Termenul de licitațiune să desige pe *vineri 21 mai 3 iunie d. a. lu 3 oare în școala gr. or. din loc*. Prețul de exclamare pentru tot lucrul e: 2214 cor. 40 fil.

Comuna bisericescă își rezervă dreptul de a primi pe acel reflectant în care va aveă mai multă încredere. Doritorii de a licita au să depună în bani gata, sau în hârtii de valoare acceptabile, vadiu de 10% dela prețul exclamării. Preliminarul de spese și condițiunile să pot vedeă la oficiul parohial din Cil.

Întreprinzătorii nu pot pretinde diurne ori spese de călătorie, pentru prezentarea și participarea la licitațiune.

Cil din ședința com. parohial ținută la 2/15 mai 1919.

Victor Faur,
paroh, preș. com. par.

Petru Motocan,
notariu, com. par.

În conțelegere cu ad.u. ppresb. *Iuliu Bodea*.

—□—

3—3

Iconostas de vândut

pe lângă un preț bagatel, se află de vânzare în comuna **Bătania** com. Cenad.

Interesații să se adreseze subscribului

Axentie Șutea
preș. com. arohial.

Librăria Diecezană

Arad, Strada Deák-Ferencz Nr. 33—34.

Mare depozit în ornate, recvizite bisericesti și anume:

ORNATE (odăjdii) în cele mai variate execuțiuni după ritul bisericeii ortodoxe române, ❖ dela 50—1000 Coroane. ❖

POTIRE de aur, argint, bronz aurit, sau argintat dela ❖ 30 până la 200 Coroane. ❖

CRUCI pentru altare, pentru funcțiuni, din tot soiul de metal și lemn dela 4—100 Cor.

CĂDELNIȚE de bronz și argint dela 15—100 Coroane

CANDELE de argint dela ❖ 15 până la 100 Coroane. ❖

DISC cu stea de bronz și aur, dela 8 până la 50 Cor.

LITIER de tinichea și argint dela 15 până la 100 Cor.

CUTIE pentru mir și pentru cuminecătura celor bolnavi, din argint, cu prețul de 30 Cor.

ICOANE pictate pe pânză în diferite colori și mărimi, dela 8 până la 100 Coroane.

PRAZNICARE pe lemn ori tinichea dela 9—50 Cor.

EVANGHELIA cu litere latine și cirile legate mai simplu dela 20—40 Cor., în legătură mai fină 50—150 Cor.

APOSTOL, Octoichul cel mare, Ceaslov, Cazania, Mineile pe 12 luni, Molitvelnic cu litere latine sau cirile și cu toate celelalte necesare bisericilor noastre. La dorință servim la moment cu informațiuni ❖ și deslușiri mai detaliate. ❖

Cu stimă :

Librăria Diecezană.